SUOMEN VAPAA-AJAN-
KALASTAJIEN
KESKUSJÄRJESTÖ

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2-6 A 11
00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

20.10.2023

Eduskunta
Valtionvarainvaliokunta, maatalousjaosto
stiina.hyrri@eduskunta.fi

VIITE Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö (HE 41/2023 vp), hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 - kalatalous

ASIA Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja esittää sen kalatalouden edistämisen (30.40.51) ja elinkeinokalatalouden edistämisen (30.40.62) osalta lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Valtionvarainvaliokunta teki kalatalouden menestyksekkään edistämisen (30.40.51) kannalta tärkeän linjauksen vuoden 2023 budjettia koskevassa mietinnössään, kun se edellytti kalastonhoitomaksujen kasvavaa ohjaamista ”kalastusharrastuksen kannalta merkittävään neuvontaan ja valvontaan” (VaVM 37/2022 vp). Tämän myötä palautettiin kalastuslain mukaisiin käyttötarkoituksiin vuosittain ohjattavien kalastonhoitomaksuvarojen jakosuhteet lähelle kalastuslain voimaantulon (2016) tilannetta (Taulukko 1). **SVK pitää muutosta erittäin merkittävänä ja korostaa jakosuhteiden pysyttämistä vähintään vastaavina myös tulevina vuosina.** Metsähallituksen tuoreimpien tietojen mukaan ostettujen kalastonhoitomaksujen määrä on kuluvana vuonna jo ylittänyt vuoden 2022 määrän, mikä kertoo oikeansuuntaisesta kehityksestä.

SVK korostaa, että kalastusharrastukseen panostaminen on tärkeää ennen kaikkea sen positiivisten yhteiskuntavaikutusten takia. Vapaa-ajankalastuksella on merkittävä voima suomalaisten terveyteen ja hyvinvointiin, samalla se vähentää terveydenhuollon kustannuksia. Kalastus vahvistaa luontosuhdetta ja sen syntymistä lisäten kiinnostusta ja aktiivisuutta luonnon säilyttämistä ja ennallistamista kohtaan. Vastuullisen kalastuksen tiedot ja hyvät kalankäsittelytaidot lisäävät luonnonantimiin pohjautuvaa omavaraisuutta ja tarjoavat keinon tuoreen ja terveellisen kalan syömiseen. Lisäksi kalastus ylläpitää ympärillään palveluita ja liiketoimintaa miljardien arvosta. Nämä näkemykset tulivat vahvasti esiin myös kansanedustajien puheissa 10.10.2023 järjestetyssä Eduskunnan kalapäivässä. Lisäksi on hyvä todeta, että myös Orpon hallitusohjelmassa on tunnistettu tärkeäksi panostaa vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksiin.

SVK on lähtökohtaisesti tyytyväinen valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2024 ehdotettuun kalatalouden edistämisen (30.40.51) kokonaisuuteen. SVK on budjettilausunnoissaan toistuvasti

muistuttanut, että kalatalouden edistämisen rahoitus perustuu yksinomaan kalastuksen harrastajilta kerättyihin kalastonhoitomaksuvaroihin. **Näin ollen rahoituksen kulmakivenä on huolehtia siitä, että kalastajia riittää.** Tämä on mahdollista panostamalla kalastusharrastusta tutuksi ja tunnetuksi tekevään neuvonta- ja markkinointityöhön. Samalla on pidettävä hyvää huolta kalastusharrastuksen vetovoimatekijöistä (hyvä lupajärjestelmä ja vesistöjen saavutettavuus, helppo ja ymmärrettävä sääntely sekä hyvinvoivat kalavedet ja -kannat). Mikäli näihin on käytettävissä riittävästi rahoitusta, voidaan nykyisten, uusien ja harrastukseen palaavien kalastajien sidettä kalastukseen tehokkaasti vahvistaa. Kalastonhoitomaksuvarojen jakosuhteiden tuoreen tarkistuksen myötä kalastusharrastuksen edistämisen edellytykset näyttävät nyt edeltäviin vuosiin verrattuna hieman valoisammilta siitäkin huolimatta, että vuodelle 2024 on käytettävissä 4,3 % kuluvaa vuotta vähemmän rahoitusta. SVK kuitenkin huomauttaa, ettei kokonaisrahoituksen supistuminen ei kohdistu tasapuolisesti kaikkiin käyttötarkoituksiin, vaan talousarvioesityksen mukaan eniten karsittaisiin käyttötarkoituksista 1–3 (-4,7 %), joista valtionvarainvalionkunnan korostama kalastusharrastuksen edistämiseksi tehtävä työ rahoitetaan. Rahallisesti tämä tarkoittaa muutamien kymmenien tuhansien eurojen vähennystä ja siksi SVK pitääkin nyt tärkeämpänä, ettei käyttökohteiden 1–3 jako-osuuden vuotuisesta supistamisesta muita kohteita enemmän tule jälleen vuotuinen tapa, kuten tapahtui vuosina 2019–2022.

SVK huomauttaa, että kalatalouden edistämisen rahoituksen turvaaminen pitkällä aikavälillä vaatii myös lisätoimia. Talousarvioesityksen kanssa on samaan aikaan vireillä kalastuslakiesitys kalastonhoitomaksun yläikärajan nostamiseksi nykyisestä 64 vuodesta 69 ikävuoteen. SVK ei maa- ja metsätalousministeriölle antamassa lausunnossaan kannata esitystä, sillä sen vaikutusten arviointi on puutteellinen ja lisäksi esitystä ei ole edeltänyt yhteisvalmistelu kalatalouden keskeisten toimijoiden kanssa, kun viime vuosina on tavaksi muodostunut. Rahoitusta voitaisiin SVK:n mukaan lisätä hinnoittelua, maksuhalukkuutta ja valvontaa hyödyntäen seuraavin (lausunnossa tarkemmin) kuvatuin tavoin:

- **Alennetaan kalastonhoitomaksun suuruus 20 euroon 18–20-vuotiaille.**
- **Mahdollistetaan lisälupien myynti kalastonhoitomaksun yhteyteen.**
- **Otetaan käyttöön käytänne/velvoite todentaa kalastonhoitomaksun (ikäperusteinen) suorittaminen paikallisesti myytävien lupien ostotilanteen yhteydessä.**

Lopuksi SVK esittää, että kaikki elinkeinokalatalouden edistämiseen tarkoitetut kustannukset selvitetään ja irrotetaan kalatalouden edistämisen (30.40.51) momentilta, sillä niille on varattu valtion budjetissa oma elinkeinokalatalouden edistämisen momentti (30.40.62). Tämän tulee sisältää elinkeinokalatalouden neuvonnan ja hankkeet, kaupalliseen kalastukseen kytkeytyvän hoitokalastuksen sekä sellaiset kalastuslain toimeenpanoon liittyvät (kalatalousalueiden) tehtävät, jotka koskevat ennen muuta kaupallista kalastusta. Samassa yhteydessä tulisi linjata, että kalastusopastoiminnan edistämiseen mahdollisesti myönnettävä rahoitus sisällytetään elinkeinokalatalouden momentille.

Kalatalouden edistämistä koskevan talousarvioesityksen taustaa

Talousarvioesityksessä vuoden 2024 kalastonhoitomaksukertymäksi arvioidaan 9,739 miljoonaa euroa, jonka pohjana on kalastonhoitomaksujen myyntimäärä vuonna 2022. Arviossa on otettu huomioon kertymän pienentyminen vuoteen 2021 nähden 0,436 miljoonalla eurolla. Kuluvan vuoden 2023 kertymäksi arvioitiin 10,175 miljoonaa euroa, johon verrattuna vuoden 2024 kertymän arvioidaan kokonaisuutena vähenevän 0,436 miljoonaa euroa, eli 4,3 %.

Kalastuslain 82 § 1. momentin mukaan kalastonhoitomaksuina kertyneet varat käytetään seuraaviin käyttötarkoituksiin:

1) kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kalastuksenvalvonnasta aiheutuviin kustannuksiin;
2) kalatalousalueiden toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin;
3) kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin;
4) kalavesien yleiskalastusoikeuksien hyödyntämiseen sekä kalastusopastoimintaan perustuvasta käytöstä maksettaviin korvauksiin vesialueen omistajille; sekä
5) valtiolle ja Metsähallitukselle kalastonhoitomaksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen.
   Lisäksi MMM voi käyttää maksuvaroja 2. momentin mukaisten menojen maksamiseen.

Kalastuslain 82 § mukaisiin käyttötarkoituksiin osoitettujen määrärahojen prosentuaaliset jakosuhteet (%) pohjautuvat kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietintöön vuodelta 2012 (Taulukko 1). Heti vuodesta 2016 lähtien on Metsähallitukselle kuitenkin osoitettu määrärahaosuus ollut suurempi alentaen muiden käyttötarkoituksien osuuksia. Hallituksen esittämät määrärahaosuudet ovat sittemmin pysyneet vuosina 2016–2022 varsin vakioina. Poikkeuksena on vuotta 2018 koskeva talousarvioesitys, jolloin budjettilakiesityksenä annetun kalastonhoitomaksun hinnankorotuksen arvioidusta lisäkertymästä 70 prosenttia ohjattiin omistajakorvauksiin. Tämän seurauksena käyttötarkoituksien 1–3 jako-osuus putosi noin viisi prosenttia ja vastaavasti omistajakorvaukset nousivat viisi prosenttia. Tämä muutos palautui suunnilleen lähtötilanteeseen vuoden 2022 valtionvarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 37/2022 vp) myötä, jossa edellytettiin kalatalouden edistämisvarojen enenevää ja riittävää käyttöä kalastusharrastuksen kannalta merkittävään neuvontaan ja kalastuksen valvontaan, eli käyttötarkoituksiin 1–3.

Taulukko 1. Kalatalouden edistämisen (30.40.51) talousarviot vuodesta 2016 alkaen kalastuslain 82 §:n 1. momentin käyttötarkoituksiin prosentuaalisina jakosuhteina esitettynä. Vuotta 2024 koskevat osuudet vastaavat lausunnolla olevaa talousarvioesitystä.

Kalastuslaki 82 §	**Työryhmän esitys (2012**)**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Käyttötarkoitukset 1-3	65,4	62,5	62,1	57,6	57,1	56,8	55,6	55,3	61,5	61,2
Käyttötarkoitus 4***	30,8	30,2	29,9	35,4	35,4	35,6	35,6	35,8	29,5	29,4
Käyttötarkoitus 5	3,8	7,2	8,0	6,9	7,5	7,6	7,6	7,7	7,9	8,2
Summa (%)	100	100	100	100	100	100	98,9*	98,8*	98,8*	98,8*

*Vuosien 2021–2024 osuuksien summasta puuttuva prosenttiosuus tarkoittaa määrärahaa, joka on varattu 82 §:n 2. momentin mukaisten menojen maksamiseen. Aiemmissa talousarvioesityksissä se on sisällytetty käyttötarkoituksiin 1–3, joten vuosien 2016–2020 talousarvioesityksissä ei käyttötarkoituksiin 1–3 osoitettu määräraha ole ollut täysimääräisesti niiden käytössä.

** Laskettu kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnöstä vuodelta 2012.

*** Käyttötarkoituksen 4 tarkoittamat kalavesien omistajakorvaukset eivät ole korvamerkittyä kalavesien hoitorahaa, vaan korvausrahaa viehekalastuksen (= maksullisen yleiskalastusoikeuden) aiheuttamasta kalastusrasituksesta. Varat myöntävä ELY-keskus ei kalastuslain 83 §:n mukaan voi vaikuttaa korvausrahojen käyttöön, vaan omistajat voivat käyttää saamansa korvausrahat haluamallaan tavalla.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari
toiminnanjohtaja